

Zákon pro Bosnu a Hercegovinu ze dne 23. července 1908 v příčině listů zástavních a dílečných dluhopisů, majiteli svěřčících neb indossamentem převoditelných.¹⁾

Napsal JUDr. Antonín Pavlíček, advokát, řádný člen České Akademie

Rakouským zákonem ze dne 24. dubna 1874 č. 48 ř. z. v příčině ochrany majitelů zástavních listů byla (ponejvíce dle vzoru anglického zákona z 29. června 1865 Vikt. 28, 29, Chap. 78 a 4. července 1870 Vikt. 33, 34, Chap. 70), jednak přítrž učiněna neoprávněným disposicími ústavů, listy zástavní vydávajících, s předměty majetkovými, ku krytí listů zástavních určenými, jednak pak učiněno opatření, aby chráněni byli majitelé listů zástavních před zkrácením jinými věřiteli ústavů dotčených i mimo konkurs, i též a zejména v konkursu.

Před vydáním zákona tohoto pozůstávalo, jak známo, v Rakousku zajištění listů zástavních pouze a jedině v ustanoveních státních v dotčených ústavů, hlavně že majitelům zástavních listů přísluší nárok na uspokojení přede všemi jinými věřiteli ústavu z předmětů majetkových, které k zajištění listů

¹⁾ Srovn. mé spisy: Právo listů zástavních (v Praze 1893, nákladem spisovatelovým — spis věnovaný České Akademii za přijetí za řádného člena); »Das Pfandbriefrecht« (ve Vídni, u Manze 1895); má pojednání: v Sborníku věd právních a státních II. roč. (1902), str. 257—287; v ö. Ger. Z. č. 22—23 z r. 1905 a v rak. státoprávním slovníku (Mischlera a Ulbricha), II. vydání str. 899 a násled., kde též literatura.

ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA
PRÁVNICKÉ FAKULTY UJEP
STARÝ FOND
C. inv.: 032117

zástavních jsou určeny.« Ze ustanovení tato byla k zajištění listů zástavních naprosto nepostačitelná, okázalo se zejména při katastrofě hospodářské roku 1873.

Okázala se tu nutnost, aby zejména nejen ústava sám byl omezen v dispozici s předměty majetkovými, které slouží vydání zástavních listů za základ, nýbrž i, aby tato práva majitelů zástavních listů, dle nichž jim patří především nárok na zaplacení z dotčených předmětů majetkových, byl též skutečně, obzvláště pro případy exekuce a konkursu zajištěn.²⁾

A podobně měla též i majitelům tak zv. dílečných dluhopisů zákonem ze dne 24. dubna 1874 č. 49 ř. z., býti nutná ochrana poskytnuta, aby zejména práva majitelům dluhopisů těch, společně zaručená povždy a obzvláště v případech krisí hospodářských k platnosti přivedena býti mohla. Oba tyto zákony byly pak dalším zákonem ze dne 5. prosince 1877 č. 111 ř. z. doplněny, zejména v příčině zastoupení majitelů zástavních listů a dílečných dluhopisů pro případy nutné a v zákonech těch ustanovené, společným opatrovníkem.

Podobný zákon k zajištění listů zástavních a dílečných dluhopisů vydán též v Uhrách čl. zák. XXXVI. z r. 1876 a čl. zák. XXXII. z r. 1897.

V Německé říši byly teprve r. 1899 vydány zákony k ochraně majitelů listů zástavních a dluhopisů dílečných a to 13. července 1899 schválený a v říšském zákoníku 21. července 1899 uveřejněný zákon o bankách hypotečních a dne 4. prosince 1899 schválený a 9. prosince 1899 uveřejněný zákon o společných právech majitelů dluhopisů dílečných; oba zákony nabyly platnosti 1. ledna 1899. (Srovn. má pojednání o zákonech těchto v Sborníku věd právních a státních II. (1902) str. 257—287, pak v a. ö. Ger.-Z. č. 22 a 23 z r. 1905 a v rak. státním slovníku II. vydání (»Pfandbriefe«).

* V Bosně a Hercegovině byl pak právě taktéž vydán zákon, Nejv. rozhodnutím ze dne 23. července 1908 schválený, v příčině listů zástavních a dílečných dluhopisů.

Dle stanov Nejvyšším rozhodnutím ze dne 4. srpna 1895 schválených (§ 7.) jest privilegovaná Zemská banka pro Bos-

²⁾ Srovn. § 3. českého a § 6. německého spisu mého.

nu a Hercegovinu oprávněna, vydávati též na základě pohledávek, v stanovách těch naznačených zástavní listy i komunální dluhopisy. Zemská banka bosenská též skutečně na základě zmocnění toho zástavní listy a komunální dluhopisy vydává. Avšak též dvěma jiným společnostem bylo uděleno povolení, vydávati dílečné dluhopisy proti zajištění v knihách pozemkových. Ačkoliv takto byly i zástavní listy i dílečné dluhopisy v oběh uvedeny, nebylo tu mimo výše uvedené stanoviny Zemské banky Bosenské zákona v příčině papírů takto v oběh uvedených.

Ze stanoviny Zemské banky byly nepostačitelné, jest nade všechnu pochybnost zřejmo též z toho, což svrchu o vzniku rak. zákonů uvedeno, zejména nebylo tu ustanovení zákonných, směřujících k řádnému zajištění práv majitelů těchto papírů a k zastoupení majitelů těch pro případy nutné, zejména kdyby nastalo nebezpečí v průtahu. Též ale v zájmu rakousko-uherských ústavů hypotekárních, které vydávají listy zástavní a k tomu účelu zápůjčky na Bosensko-Hercegovské předměty majetkové udělití zamýšlely, bylo zákona toho nutně potřebí, zejména též proto, poněvadž bylo nesnadno na pozemcích v Bosně a v Hercegovině ležících vydobýti pozámku zajišťovací (srov. dále), anť soudy tamnější vůči ustanovení zákona pozemkového zanešení knihovní povolovaly toliko k rukoum osob individuálně uvedených. Zřejmo již z toho, že zákona dotčeného bylo pro země uvedené nevyhnutelně zapotřebí. Zákon Bosensko-Hercegovský opírá se podstatně především o výše uvedené zákony rakouské ze dne 24. dubna 1874 č. 48. a 49. ř. z. a ze dne 5. prosince 1877 č. 111 ř. z. -- avšak též o uvedené zákony uherské čl. XXXVI. z r. 1876 a čl. XXXII. z r. 1897, a o zákon říše německé ze dne 4. prosince 1899. Nelze upříti, že zákon tento Bosensko-Hercegovský účelným způsobem spojuje ustanovení těchto jmenovaných zákonů.³⁾

³⁾ Jak jsem ve svých uvedených pojednáních, zejména ve Sborníku věd právních i státních II., str. 260 a násl. uvedl, navrhovali při jednání o osnově zákona »o zajištěných dluhopisech bankovních« v sezení panské sněmovny ze dne 27. listopadu 1901 Randa i Grünhut různé změny, zejména Grünhut změny, na uvedených v textu zákonech německých z roku 1899 se zakládající; ano též podal docela novou osnovu o dílečných dluhopisech a o zástavních listech, která se

Zákon rakouský ze dne 24. dubna 1874 č. 48 ř. z. jest, ač se v konkrétních případech osvědčil (tak zejména v konkursu společnosti pro úvěr pozemkový z r. 1884 a násl., srov. mé spisy »Právo listů zástavních« a »Pfandbriefrecht«) přece jen zákonem »in bianco«, který ovšem nalezl částečného doplnění v ostatních dvou zákonech z 24. dubna 1874 č. 49 ř. z. a z 5. prosince 1877 čís. 111 ř. z.; avšak vzdor tomu postřádá tíž četných sem spadajících ustanovení, tak zejména též v příčině zastoupení věřitelů v společných záležitostech (srov. dále), též pak i co do stránky hospodářské, kde musí téměř naprosto stanovami ústavů zemských i soukromých doplněn býti. A též i mnohá jiná ustanovení zákonů těch rakouských bylo záhodno v zák. Bosensko-Hercegovském vyměnití neb doplnití, jeduak z novějších dvou zákonů uherských, jednak též ze zákonů těch německých. Nelze nám ovšem veškerá jednotlivá tato ustanovení z uvedených zákonův rakouských, uherských a německých přijatá, zde probírat; pouze k některým nejdůležitějším z nich budíž stručně přihlédnuto. Dle §§ 1. a 14. jest k vydávání listů zástav. a dílečných dluhopisů, majiteli svědčících neb indossamentem převoditelných potřebí státního povolení. Dle § 2. zákona toho lze zápůjčky ku krytí zástavních listů určené pouze do polovice odhadní ceny nemovitosti dotčené povolovati (tedy nikoliv do 2/3 ceny pozemků). Ustanovení toho jest dle motivu (str. 30) zapotřebí, poněvadž v Bosně i Hercegovině vedle nabytých zkušeností velice zhusta se stává, že v dražbě pozemky bývají i za jinak normálních poměrů daleko pod cenou prodány. Způsob ocenění pozemků musí býti v stanovách určen.

Dle § 4. musí (dle vzoru uherského zákona z r. 1876 § 4.) ústav, dříve než počne zástavní listy vydávati, mimo pohledávky hypotekární dle § 2. ku krytí zástavních listů jako kauce určené, též zřídití zvláštní fond zajišťovací, jehož obnos dlužno v stanovách uvéstí, a který může též pozůstávati z papírů cenných. Tento fond liší se tedy od zajištění dle § 6. rak. zákona č. 48 z r. 1874,

zakládala jednak na nařízeních výše uvedených zákonů rakouských z r. 1874 a 1877, jednak na obou zákonech německých z r. 1899. Srov. o bširně hlavně v Sborníku, str. 260 a násl.

kteří tvoří dle tohoto § 6. kaucí mimořádnou ku krytí vydaných zástavních listů.

Dle § 7. tvoří předměty majetkové, na jejich základě byly listy zástavní vydány, pro případ konkursu ústavu zvláštní podstatu, souhlasně s čl. 2. rak. zák. z 24. dubna 1874 č. 48 ř. z. (srov. pozn. 4.).

Dle § 8. zák. toho musí zároveň s vkladem práva zástavního pro pohledávku, ku krytí zástavních listů určenou, býti vydobyta poznámka, že pohledávka ta určena jest jako kauce k zajištění veškerých od ústavu vydaných listů zástavních — souhlasně s náhledem ode mne ve spisech »Právo listů zástavních« § 11. str. 63.—65. a »Pfandbriefrecht« § 11. vysloveným, kde též uvedeno obšírné odůvodnění a právní důsledky poznamenání toho.⁴⁾ Též ústavy, které v říší rakousko-uherské mohou listy zástavní vydávati, jsou oprávněny, o dotčenou poznámku knihovní žádati, nabyly-li ku krytí svých listů zástavních pohledávky na pozemcích v Bosně neb Hercegovině ležících zjištěné (§ 11.). Ústavu, jenž zást. listy vydává (§ 1.), jakož i též ústavu, vydávajícímu dluhopisy díleční (§ 16.),⁵⁾ musí býti vždy přidělen vl. komisař (§§ 1. a 16.), bez jehož svolení nelze o pohledávkách ku krytí zástavních listů sloužících disponovati, zejména výmazy knihovní prováděti (§ 3.); tomutěž přísluší v příčině zvláštního fondu zajišťovacího, pozůstává-li z peněz neb cenných papírů, společně s ústavem péče zejména co do řádného uzařízení jich (§ 6.). (Srov. o tom též obšírně v mých spisech §§ 6. a 8.) Vládnímu komisaři bude tedy zajiště též příslušetí právo i povinnost, aby výkon usnesení věřitelstva, která by směřovala proti zákonu neb stanovám,

⁴⁾ O právní povaze práva přednosti, propůjčeného majitelům zástavních listů, srov. mé spisy § 7. a též má pojednání (pozn. 1.), kde k otázce té též dle německých zákonů přihlíženo. Srov. k tomu mimo § 7. zák. bos. herceg. též § 19. v příčině zástavního práva pro dílečné dluhopisy.

⁵⁾ Dle § 22. rak. zák. (cís. pat.) z 26. listopadu 1852 č. 253 ř. z., má spolku přidělen býti vládní komisař, uzná-li to c. k. vláda za nutné. Srov. též neiv. rozhod. z 18. prosince č. 4550. Nyní ovšem jest vůči ustanovením zákona z 24. dubna 1874 č. 48 ř. z. a z 5. prosince 1877 č. 111 ř. z., pak vůči zákonu z 2. prosince 1868 č. 93 ř. z. ustanovení c. k. vládního komisaře při ústavech hypotekárních, které zástavní listy vydávají, imperativní. Srov. též rozh. spr. dv. z 11. listopadu 1885 č. 2883 3. 2769 A l t e r k n. jud. č. 1656. Srov. obšírně v mých spisech §§ 6. a 8.).

zastavil, jakož ukládají něm. zákony ze dne 13./7. 1899 § 4. a ze dne 4./12. 1899 § 10. úřad u dozorčímu. (Srovn. má pojednání pozn. 1.)

Předměty majetkové, zejména pohledávky, při nichž jest poznamenáno v knihách pozemkových, že slouží k zajištění listů zástavních, jsou od exekuce vyloučeny a nelze vůbec osobám třetím na tyto předměty majetkové nějakých práv nabýti (§ 7. odst. 1. dle vzoru uh. zák. z r. 1876 § 5. a 17. — poněkud odchýlně od § 3. rak. zák. č. 48.).

Těž dle zákona tohoto jest základní zásadou, aby obnos zástavních listů, v oběhu se nalézajících, se vždy kryl se sumou pohledávek knihovních (mimo zvláštní fond zajišťovací), k jich zajištění zavazených a jest zejména povinností vládního komisaře, aby bedlivě nad zachováváním rovnováhy té mezi obnosem zástavních listů a krytím jich bděl. Proto nařizuje § 10. (hlavně dle vzoru uh. zák. z r. 1876 §§ 13., 14., 29.), že ústav povinen jest, vládnímu komisaři vždy 1. ledna a 1. července odevzdati správné výkazy o obnosu zástavních listů, v oběhu se nalézajících a obnosu pohledávek ku krytí jich zavazených.

Co se pak týká dílečných dluhopisů, bylo zejména co do podmínek k jich vydávání a co do způsobu jich zajištění částečně (srovn. motivy str. 33.) k uherskému zákonu č. XXXII. z r. 1897, který v příčině té má podrobnějších a důkladných nařízení, přihlíženo.

V příčině knihovního zajištění dílečných dluhopisů i zástavních listů řízeno se však ustanoveními § 11. a násl. rak. zák. ze dne 24. dubna 1874 č. 49. ř. z. (§ 17. a násl. zák. Bosensko-Hercegovského).

Nesnadno bylo rozluštití otázku v příčině zastoupení veškerenstva věřitelů i z listů zástavních i z dluhopisů dílečných. Zastoupení společným opatrovníkem dle vzoru rak. zákonů č. 48. a 49. z r. 1874 nezamlouvalo se z mnohých důvodů, zejména proto, že panují pochybnosti v příčině oboru práv a povinností opatrovníka takového. (Srov. mé spisy §§ 9. a 10.) Proto rozhodl se zákon Bosensko-Hercegovský dle vzoru něm. zákonů ze dne 13. července 1899 a zejména z 4. pros. 1899°) pro zásadu právomocnosti

^o) Srovn. má pojednání výše uvedené v Sborníku, II. ročník a v a. ö. G. Z. č. 22—23 z r. 1905 i v státoprávním slovníku II. vyd.

věřitelstva, které soud buď k návrhu vl. komisaře, jenž pro nebezpečí v průtahu o to žádá, neb některého majitele zástavních dluhopisů neb i osob třetích, jichž práva jsou vůči tomu, že není tu společného zástupce, ohrožena — svolá. (§§ 24. a násl.)

Usnese-li se věřitelstvo na tom, aby byl zvolen společný zástupce, musí vždy býti obor jeho působnosti určitě vyměřen (§ 38., souhlasně s § 14. něm. z.). Je-li věřitelstvo k shromáždění svoláno, avšak nebezpečí v průtahu, může též buď k učiněnému návrhu neb i z úřadu soud opatrovník ustanoviti, jehož působnost však ihned pomine, jakmile se věřitelstvo sejde (§ 25.).

Podobně jako v něm. zákoně (§ 11.) může v určitých případech (na př. jedná-li se o vzdání se práv, o snížení úroků atd. § 37.) věřitelstvo jen tehdy usnesení platné učiniti, je-li totéž nevyhnutelné, aby se odvrátilo zastavení platů neb uvalení konkursu. A podobně jest k usnesením týkajícím se vzdání se neb obmezení práv nutná většina $\frac{3}{4}$ všech hlasujících (§ 37. odst. 2., § 11. něm. z.).

Byl-li na jmění ústavu, jenž vydal zástavní listy neb dílečné dluhopisy konkurs uvalen, musí býti ihned od soudu opatrovník dle § 25. (srv. svrchu) ustanoven a zároveň věřitelstvo svoláno, aby si zvolilo společného zástupce, ač nebyl-li takový již před otevřením konkursu zvolen. Dle § 42. nemohou jednotliví věřitelé v záležitostech, týkajících se společných práv věřitelů ze zástavních listů neb z dílečných dluhopisů svá práva samostatně k platnosti přiváděti, podobně jako dle § 9. rak. z. č. 49 z r. 1874 a § 3. rak. zák. č. 48. z r. 1874. Rozdíl podstatný záleží pak právě v tom, že dle bos.-herc. zákona (dle vzoru zákona německého § 14.) věřitelstvo ustanoví sobě společného zástupce, jehož obor působnosti určitě musí býti vyměřen (§ 38.).

Ustanovení co do způsobu a řízení v příčině svolání schůzi věřitelstva souhlasejí s nařízením zák. rak. z 5. prosince 1877 č. 111 ř. z. (§§ 22. a násl. a str. 36. motivů). Dle vzoru zákona uherského z roku 1876 (§§ 32.—35.), jakož i dle vzoru zákona německého z 4. prosince 1899 (§§ 21., 23.) přijal Bosensko-Hercegovský zákon v §§ 45.—51. ustanovení trestní, a to v § 45. proti členům ředitelstva, kteří buď zástavní listy bez předepsaného krytí

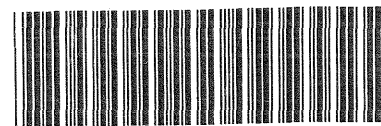
vydali neb předepsané vzeti z oběhu zástavních listů v případech zaplacení polhledávek dle § 10. opominuli, neb vládnímu komisaři předepsané výkazy nepodali neb mu vědomě nesprávná udání učinili, též konečně, jestli před povolením a zřízením zajišťovacího fondu zástavní listy neb dílečné dluhopisy vydávali (§ 46.); dále dle § 47. proti osobám, které zástavní listy neb dluhopisy dílečné, v držení ú s t a v u se nalézající, jiným osobám k tomu účelu odevzdají, aby při schůzi věřitelstva na základě jich hlasovaly, neb kterým jistě prospěchy byly poskytnuty, aby v určitém směru hlasovaly a pod. více.

V §§ 52.—55. obsažena jsou ustanovení konečná, a to v příčině v i n k u l o v a n ý c h zástavních listů a dílečných dluhopisů, že se k nim ustanovení tohoto zákona taktéž vztahují, pak v příčině dluhopisů dílečných od s t á t u neb o b c í vydaných (§§ 52., 53.), v příčině zvláštních privilejí, stanovami dle Nejvyššího rozhodnutí ze dne 4. května 1895 Bosenské Zemské bance udělených (§ 54.) a konečně v § 55. v příčině platnosti zákona tohoto, jež počíná se dnem jeho uveřejnění.

Nelze tedy upříti, že zákon Bosensko-Hercegovinský zejména vhodným použitím různých ustanovení zákonů rakouských, uherských a německých celkem způsobem účelným postaral se o ochranu a zajištění práv pro majitele ze zástavních listů a dílečných dluhopisů plynoucích a že přesným prováděním ustanovení těch účele toho též bude lze dosíci.

REV15

ÚK PrF MU Brno

3129S32117